

Handleiding en lesverloop

We too. Belgen op de vlucht in Engeland tijdens WO I:

1. Doelgroep:

Derde graad ASO, TSO, KSO, BSO

2. Lesduur:

3 uren

3. Benodigheden

De les kan enkel plaats vinden in een (computer)lokaal met **desk- of laptops** en een **smartboard of beamer**. De leerlingen voorzien zich ook best van **oortjes** zodat ze bij de audiovisuele fragmenten de andere leerlingen niet storen. Het wifesignaal moet voldoende sterk zijn.

Het [Vredescentrum](#) kan ook voor een begeleidende educatief medewerker zorgen die de leerkracht voor deze les vervangt. U neemt hiervoor best contact met hen op.

4. Aanwending van de tool

Deze tool is geschikt om in de klas in debat te gaan over de actuele vluchtelingenproblematiek. De leerlingen kruipen in de huid van een journalist van een krant. Ze krijgen online een beperkt aantal fiches ter beschikking van bronnen uit WO I over Belgische vluchtelingen in Engeland (artikels, foto's, filmmateriaal, getuigenissen). Met de online tool kunnen de leerlingen de voorpagina van een krant ontwerpen, zowel inhoudelijk als grafisch. Ondertussen en bij de bespreking van de ontwerpen wordt bekeken of dit verhaal nog actueel is.

5. Toelichting inhoud

De Eerste Wereldoorlog bracht een gigantische vluchtelingenstroom op gang. Voortgestuwd door gruwelverhalen over het oprukkende Duitse leger staken meer dan één miljoen Belgen de grens over. De meesten van hen keerden na enkele weken of maanden terug maar zo'n 325.000 vluchtelingen bleven heel de oorlog in Frankrijk, 100.000 in Nederland en iets meer dan 170.000 in Engeland. Aanvankelijk was de solidariteit in de gastlanden zeer groot. De mensen zagen het als een morele plicht om hulp te bieden aan de 'poor little Belgians', die slachtoffer waren van de 'Duitse barbarij'. Naarmate de oorlog langer duurde, brokkelde de solidariteit tegenover de vluchtelingen af en werden ze meer en meer als profiteurs beschouwd. Kleine culturele verschillen leidden soms tot verdoorgedreven vooroordelen. In Engeland, net als in Frankrijk, namen veel Belgische vluchtelingen arbeidsplaatsen van de soldaten in. Vaak kwamen ze in de oorlogsindustrie terecht.

De meeste Belgen keerden na de wapenstilstand terug, anderen hadden ondertussen een leven in het nieuwe gastland opgebouwd en bleven daar. In Frankrijk waren er in 1921 60.000 Belgen meer dan vóór de oorlog, in Engeland slechts een vijfduizendtal, maar Belgische vrouwen die met een Engelse man trouwden verloren hun nationaliteit.

6. Voorbereiding

In het ideale geval hebben de leerlingen reeds de lessen rond de Eerste Wereldoorlog gehad zodat ze het onderwerp in dit tijds kader kunnen situeren.

Je kan je inwerken met volgend artikel:

Vermandere, Martine, Van Geliefde Kitten Tot Ongewenste Kat: Belgische Vluchtelingen in Engeland Tijdens WO II in: *FARO: TIJDSCHRIFT OVER CULTUREEL ERFGOED*, (april juni 2016), pp. 34–39. [Hier](#) kan u het artikel lezen

Je kan ook de online collectie van bronnen (36 fiches) die de leerlingen ter beschikking krijgen, op voorhand bekijken. Zie: <https://wetoo.belgianrefugees14-18.be>

In het volgende rubriekje krijgt u nog een overzicht van alle fiches.

Voor het bekijken van de fiches is geen login vereist, wel als men wil starten met de redactie van een krant. Je kan de login aanvragen bij martine.vermandere@amsab.be
Geef dan ook het mailadres op waarop de leerlingen mogen inloggen (dus liefst niet jouw privé-mailadres)

Na de les kunnen de door de leerlingen gemaakte kranten opgevraagd worden via <https://wetoo.belgianrefugees14-18.be/kranten>

7. Handleiding tool:

We maakten de handleiding zo visueel mogelijk.

De opdracht wordt in een filmpje ingeleid door Jef Poppelmonde, journalist bij de krant *De Standaard*. Hij nodigt de leerlingen uit om een voorpagina van een krant te maken en vraagt zich ook af of hun verhaal vandaag nog actueel is.

Daarna kan de applicatie nogmaals toegelicht worden aan de hand van 11 voorbeeldfilmpjes. Deze filmpjes illustreren de basishandelingen die men nodig heeft om een krantenpagina te maken of te bewerken en kunnen door de leerlingen steeds opnieuw geraadpleegd worden.

Voor leerlingen met een taalachterstand is het mogelijk om vooral visueel te werken, ze kunnen overwegend beeldmateriaal invoegen met onderschriften (tabloidformat).

8. Verloop van de les:

- Hou rekening bij het begin van de les met het klaarzetten en de opstarttijd van de computers.

- Verdeel voor de aanvang van de les de leerlingen in groepjes van twee.

Inhoudelijke inleiding les (5 min.)

- Geef een korte inleiding over het onderwerp en kader dit binnen de geziene leerstof rond WO I. Eventueel kan ook een inhoudelijk introductiefilmpje getoond worden. Je vindt die op <https://onderwijs.hetarchief.be/collecties/1160241> De collectie heet '#We too. Belgen op de vlucht tijdens WO I'. Daar klik je op filmpje 1. Belgische vluchtelingen in Londen (02:02 min.). In dit fragment uit het VRT-journaal komen al heel wat elementen uit dit vluchtelingenverhaal aan bod.

Uitleg opdracht en werking tool (15 min. - filmpje 02:08 min.)

- Het inleidende filmpje met journalist Poppelmonde wordt op een smartboard of beamer voor de hele klas getoond.

- Het aangeboden materiaal bestaat uit 36 fiches die opgedeeld zijn in vijf thema's (vluchten, opvang, leven, werken, terugkeer). Je verdeelt die thema's in overleg met de leerlingen. Schrijf de thema's op het bord.

- Daarna wijst je de leerlingen op de mogelijkheden om de krantenpagina te lay-outen en van tekst te voorzien door hen te wijzen op de voorbeeldfilmpjes.

- Belangrijk om op voorhand mee te geven, is dat ze alle keuzes die ze maken (titel krant, gekozen doelgroep en lay-out, onderwerpen artikels) bij de nabespreking zullen moeten toelichten. Pols bij de nabespreking ook naar de parallellen met de vluchtelingen van vandaag.

Krantenpagina maken (70 min)

- De leerlingen loggen in met de gebruikersnaam en het paswoord die je aangevraagd hebt bij martine.vermandere@amsab.be. Schrijf die info op het bord.

- De leerlingen lezen eerst individueel de fiches over hun thema('s). Het is niet de bedoeling dat de leerlingen alle fiches grondig lezen. Ze selecteren op basis van beeldmateriaal of opschrift fiches die hen prikkelen, gaan hierover met elkaar in discussie (waarom deze keuze?, kunnen we hier een artikel van maken?) en gaan daarmee aan de slag.

Elke fiche bevat onderaan een tijdlijn waarin de tijdspanne van het verhaal wordt aangegeven.

- De leerlingen bepalen voor welke doelgroep ze schrijven: voor de vluchtelingen of de Engelsen van toen, of eerder voor hun eigen generatie die dit verhaal nog amper kent.

- De leerlingen kiezen een lay-outvorm (hedendaags of retro) en een titel voor de krant. Ze bepalen welke fiches ze willen gebruiken en zoeken daarbij een bijpassend beeld of filmpje. Ze verzinnen gepaste tussentitels en kunnen ook zelfgeschreven teksten toevoegen.

- Goed om weten: om een stap terug te gaan in het proces (undo) gebruik je CTRL+Z en om die stap opnieuw terug te draaien (redo) gebruik je CTRL+Y.

- Indien de leerlingen eerder klaar zijn met hun krant kan je hen verwijzen naar links waar ze meer info krijgen over de vluchtelingen van vandaag zoals

<https://www.vluchtelingenwerk.be/verhalen>

<https://www.amnesty-international.be/brochure-vluchtelingen>

<https://www.knack.be/nieuws/tag/vluchtelingen-2925.html>

- Nabespreking (60 min.)

Om het overzicht van de kranten van alle leerlingen te bekijken pas je de url aan naar:

<https://wetoo.belgianrefugees14-18.be/kranten>

De leerlingen lichten de door hun gekozen inhoud en vormgeving toe. Hierbij kan een link gelegd worden naar wat ze hoorden/lazen over de huidige vluchtelingen.

Ter inspiratie en ondersteuning van deze nabespreking kan de leraar gebruik maken van een aantal filmpjes uit Het Archief voor Onderwijs die matchen met de topics uit WO I:

<https://onderwijs.hetarchief.be/collecties/1160241>

Inloggen met account van KlasCement of Smartschool of als leerkracht kan je ook een nieuwe account aanmaken.

1. **Belgische vluchtelingen in Londen** (02:02 min.).

In dit fragment uit het VRT-journaal komen heel wat elementen uit dit vluchtelingenverhaal aan bod. Kan ook gebruikt worden als inleidend filmpje (zie eerder).

2. **Getuigenis van een Syrische bootvluchteling** (03:42 min.)

Deze getuigenis hoort bij het thema vluchten. Ook de Belgen vluchtten met bootjes omwille van de oorlog in hun land (fiche 7).

3. **Opvang vluchtelingen Hoeilaert** (1:57 min)

Dit filmpje hoort bij het thema opvang. Net zoals tijdens WO I in Engeland, vangen vandaag vrijwilligers vluchtelingen op in hun woning (fiches 8-9-10)

4. **'Dag van het geluk' in het asielcentrum van Sint-Truiden** (2:21 min.)

Dit fragment hoort bij het thema opvang. Ook in grotere complexen worden vluchtelingen opgevangen. Tijdens WO I in grote evenementenzalen, nu in asielcentra (fiche 11)

5. **De eerste keer mosselen eten** (2:38 min.)

Dit filmpje van nieuwkomers die voor het eerst mosselen eten, hoort bij het thema leven, meer specifiek bij fiche 15 (Belgen eten paardenvlees).

6. **Asielzoekers over de gebeurtenissen in Keulen** (04:20 min.)

Deze getuigenissen horen bij het thema leven, meer bepaald bij fiche 24 (aanranding Engelse vrouwen door Belgen).

7. **Waarom willen vluchtelingen naar Engeland?** (5:19 min.)

Reportage over de actuele vluchtelingen naar Engeland. De harde realiteit van de Engelse droom.

8. 'I was a normal person' (07:28min.)

Bijdrage in de reeks 4x7 die de beeldvorming over vluchtelingen wil bijstellen.

9. Gedicht van Peter Verhelst over de vluchtelingencrisis (00:52min.)

Een gedicht tegen onverschilligheid naar aanleiding van de beelden van het Syrische jongetje Aylan dat op weg naar Europa verdronk nadat de vluchtelingenboot kapseisde. Het lijkje spoelde aan op het strand van de Turkse stad Bodrum.

Een iconisch beeld dat de wereld rondging om de les mee te beëindigen.

We horen achteraf ook graag hoe de leerkracht en leerlingen de les ervaren hebben. U kan uw bevindingen mailen naar martine.vermandere@amsab.be

9. Overzicht online bronnen: inhoud en beeldmateriaal fiches

De fiches zijn chronologisch gerangschikt en bevatten onderaan ook een tijdsaanduiding. De thema's zitten door elkaar.

Thema **VLUCHTEN** rode fiches

1. Op de vlucht

Een vijfde van de bevolking, 1,4 miljoen Belgen, slaat op de vlucht.

Filmpje met compilatie beelden vluchtelingen, 1914.

2. Duitse represailles

In Aarschot starten de Duitsers een wraakactie waarbij 173 jongens en mannen worden gedood.

Getuigenis uit *Belgen op de vlucht*, VRT, 2004.

3. Onderscheid rijke/arme vluchtelingen

Foto van rijke vluchtelingen en lijst met beschikbare huizen voor Belgische vluchtelingen waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen de *working class* en de *better class*.

4. Beeldvorming

Foto's van de verwoestingen en tekeningen van de wreedheden door Duitse soldaten verschijnen zowel in de Belgische als de internationale pers en dragen bij tot de beeldvorming van *poor little Belgium*.

5. Massale uittocht uit Antwerpen

De Val van Antwerpen op 10 oktober 1914 zorgt ervoor dat velen op de vlucht slaan, onder meer naar Engeland.

Citaat uit getuigenis en foto's van het vijfjarige Zjefke dat vanuit Antwerpen naar Engeland vlucht.

6. Toestand in Oostende

Hélène heeft in Oostende een hoedenwinkel. Ze ziet in Oostende de vluchtelingen toestromen en besluit zelf te vluchten.

Foto's van vluchtelingen in Oostende en van Hélène met haar dochters.

7. Bootvluchtelingen

Aan de kust proppen de vluchtelingen zich in alle beschikbare bootjes.

Foto's van bootvluchtelingen.

19. 40 procent uit Antwerpen

Aantal vluchtelingen in Engeland. Ongeveer 75% komt uit Vlaanderen, ruim 40% uit de provincie Antwerpen.

Groepsfoto's Antwerpse vluchtelingen.

Thema OPVANG blauwe fiches

8. Lokale opvang

Tegen oktober 1914 wordt Engeland door vluchtelingen overrompeld, maar de Britse bevolking is klaar om de Belgen op te vangen.

Foto's ontvangst Belgen en pamflet om hen te verwelkomen.

9. Liefdadigheid

Geldinzamelingsacties voor de vluchtelingen. Naarmate de oorlog aansleept, neemt de vrijgevigheid van de bevolking af en moet de overheid meer tussenkomen.

Foto's, programma en iconografisch materiaal van inzamelacties.

10. Suffragettes

Het zijn vooral vrouwen, onder meer de 'suffragettes' (die opkomen voor het vrouwenstemrecht) die zich inzetten voor de opvang van de vluchtelingen. Een vrijwilligerskorps van vrouwelijke politieagenten zorgt voor de veiligheid van Belgische vrouwen die zonder echtgenoot aankomen.

Foto's hulpcomité en politievrouwen.

11. Alexandra Palace

Grote evenementenzalen in Londen, zoals Alexandra Palace, worden onthaalcentra.

Foto's en citaat uit getuigenis van Hélène (zie fiche 6) die in Alexandra Palace terecht komt.

12. Registratie

Vanaf december 1914 worden vluchtelingen verplicht geregistreerd.

Officiële documenten om de overtocht te maken en vluchtelingenregisters.

Thema LEVEN oranje fiches

13. Leven en dood

Op 5 januari 1915 wordt Denise in Engeland geboren. Haar moeder, een Belgische vluchteling, overlijdt kort daarna. Denise blijft met haar tantes tot het einde van de oorlog in Engeland.

Foto's uit het familiealbum van Denise.

14. Andere gewoontes

De Engelse bevolking ergert zich aan de Belgische gewoontes.

Citaat uit artikel van Edith Sellers, 'On the entertaining of refugees', verschenen in: *The Nineteenth Century and after*, juni 1915, p. 1374 + vertaling citaat.

15. Paardenvlees

De Engelsen vinden het choquerend dat de Belgen paardenvlees eten.

Publiciteit Belgische paardenslagerij en geluidsfragment uit het BBC-archief met getuigenis over een etentje bij Belgen.

16. Tuinwijken

De Belgen pikken nieuwe dingen op tijdens hun verblijf in Engeland. Onder meer het bouwen van tuinwijken als een oplossing voor de heropbouw van België.

Foto's, tekening en plannen tuinwijken.

18. Belgisch terrein

Belgen gaan in dezelfde wijken wonen met eigen cafés, winkels en verenigingen en zelfs in een omheinde enclave.

20. Onderwijs en geloof

Vanaf 1915 worden Belgische scholen in Engeland opgericht. Niettemin volgen de meeste Belgische

kinderen onderwijs in Engelse scholen.

Klas- en communiefoto's Belgische kinderen in Engeland.

21. Kinderen tolken

De Belgische kinderen worden door hun ouders ook als tolk ingeschakeld.

Foto en handgeschreven briefje.

24. Gewelddadige Belgen

Veroordeling van Belgische vluchtelingen voor het aanranden van Engelse vrouwen.

Artikel uit Engelse krant + vertaling.

25. Post

Post is de enige manier waarop de Belgen in contact kunnen blijven met het thuisfront.

Postkaartje uit België en geweigerde brief uit Londen aan een Belgische soldaat.

26. Criminaliteit

De Britse pers schrijft zelfs meer criminaliteit toe aan de Belgen.

Artikel uit Engelse krant + vertaling.

Thema WERKEN groene fiches

17. Munitiearbeiders

Vluchtelingen worden ingezet in de munitie-industrie, waardoor ze niet langer uitsluitend afhankelijk zijn van liefdadigheid.

Foto's munitiearbeiders

Foto's Belgische straat in Twickenham vlak bij Londen en de Belgische enclave Elisabethville.

22. Fight or go!

In de Londense buurten waar veel Belgen wonen, worden ramen van Belgische winkels ingegooid. De Belgische overheid beslist daarom de mobilisatie van Belgische mannen even streng te maken als de Engelse.

Fragment over fricties rond dienstplicht uit *Belgen maken bommen*, VRT, 2006.

23. Jobdieven

De Belgen wordt verweten op de kap van de liefdadigheid te leven, maar als ze werken, worden ze uitgescholden voor 'jobsnatchers' (jobdieven).

Artikel in Engelse pers + vertaling

27. Munitionnettes

Begin augustus 1918 zijn 60.909 Belgen tewerkgesteld in het Verenigd Koninkrijk onder wie 10.000 (1 op 6) vrouwen. Dat is veel als je weet dat voor de oorlog nog geen 1 op 10 vrouwen in de industrie werkte.

Foto's munitiewerksters en voorpagina vakbondsblad *De Belgische Metaalbewerker*.

28. Kunstenaars

Ook talrijke kunstenaars steken het Kanaal over en blijven er actief.

Kunstwerken van Gustave Van de Woestyne, Emile Claus en Constant Permeke in Engeland gemaakt.

Thema TERUGKEER Lila fiches

29. Terug naar eigen land

Het Belgian Repatriation Fund begint al in september 1914 geld in te zamelen voor de terugkeer.

Richtlijnen van het Belgische ministerie van Binnenlandse Zaken voor de terugkeer.

30. Achterblijvers

Als in de lente van 1919 de hulpcomités verdwijnen, hebben de vluchtelingen die geen werk of geld hebben, geen andere keuze dan het land te verlaten.

Foto's van een couturière en architect die achterbleven.

31. Trouw

Na de oorlog is er een merkelijke verhoging van het aantal echtscheidingen bij koppels die door de oorlog gescheiden werden. Er zijn geen cijfers over Belgisch/Engelse huwelijken, maar wel

getuigenissen zoals dat van de zwaargewonde soldaat Jan Biesmans die in Londen verpleegd wordt door Ellen Keneally en met haar trouwt.

Foto's uit familiealbum Biesmans-Keneally.

32. Ontgoocheld

De terugkeer is dikwijls een grote teleurstelling, vooral voor de vluchtelingen uit de verwoeste gebieden.

Foto's noodopvang en brief vluchtelingen die uit Engeland terugkeerden, aan het stadsbestuur Leuven.

33. Beter af in Londen

In 1919 keert Clementine (zie fiche 2) terug naar Aarschot. Haar huis is vernield en er is een groot tekort aan voedsel.

Foto's en citaat uit getuigenis Clementine.

34. Grondlegger In Flanders Fields Museum

De 11-jarige Alfred Caenepeel gaat tijdens WO I op internaat in een Belgisch jezuïetencollege in het Engelse St-Leonards bij Hastings (Kent). Na de oorlog sticht hij het Herinneringsmuseum Ypres Salient, de voorganger van het In Flanders Fields Museum.

Foto's Alfred Caenepeel.

35. Belgian Gratitude Memorial

Niet ver van het Britse Parlement staat een indrukwekkend standbeeld dat de Belgen schonken uit dankbaarheid voor de militaire en humanitaire hulp van het Verenigd Koninkrijk.

Foto's van het beeld en affiche inzamelingsactie voor oprichting gedenkteken.

36. Hercule Poirot

De meeste Engelsen kennen het verhaal van de Belgische vluchtelingen dankzij een personage bedacht door de detectiveschrijfster Agatha Christie: Hercule Poirot.

Krant *Daily Telegraph* (publiceerde het verhaal van de Belgische gendarme die mogelijk model stond voor Agatha Christie's Hercule Poirot) en vluchtelingenregister met de naam van deze gendarme.

10. De vakoverschrijdende en vakgebonden eindtermen waaraan de workshop kan worden gekoppeld:
--

Secundair onderwijs - Derde graad ASO - Geschiedenis - Eindtermen

Verzameling van historisch informatiemateriaal

De leerlingen kunnen

Doeltreffend informatie selecteren uit gevarieerd informatiemateriaal omtrent een ruim geformuleerde historische of actuele probleemstelling.

Hun selectie van informatie kritisch verantwoorden.

Bevraging van het historisch informatiemateriaal

De leerlingen kunnen

Zelfstandig de nodige gegevens voor het beantwoorden van een historische probleemstelling halen uit het historisch informatiemateriaal zoals beeldmateriaal, schema's, tabellen, diagrammen, kaarten, cartoons, dagboekfragmenten, reisverslagen, memoires.

Een vraagstelling ontwikkelen om de historische informatie kritisch en vanuit verschillende standpunten te benaderen.

Argumenten weergeven die worden gebruikt om standpunten omtrent problemen uit het verleden en heden te onderbouwen.

Historische redenering

De leerlingen kunnen

Verschillende argumentaties tegen elkaar afwegen.

Een redenering opbouwen vanuit de studie van verleden en heden om hun standpunt t.o.v. een maatschappelijk probleem te verdedigen.

Bij hun historisch onderzoek de aangewende methode evalueren en eventueel bijsturen.

Historische rapportering

De leerlingen kunnen

Omtrent een maatschappelijk relevante (actuele of historische) probleemstelling initiatieven nemen, met hun medeleerlingen een doelmatige historische methodiek afspreken, de deelconclusies evalueren en een samenhangende rapportering brengen.

Attitudes

De leerlingen

Zijn bereid om actuele spanningsvelden aan de historische ontwikkelingen te relateren.

Zijn bereid om actuele/historische spanningsvelden vanuit verschillende gezichtshoeken kritisch te bekijken, rekening houdend met mogelijke achterliggende waarden, normen en mentaliteiten.

Zijn bereid ook hun ingenomen standpunten te confronteren met conflicterende gegevens en die van daaruit te relativiseren.

Secundair onderwijs - Derde graad ASO - Humane wetenschappen - Specifieke eindtermen

Onderzoekscompetentie

De leerlingen kunnen

Zich oriënteren op een onderzoeksprobleem door gericht informatie te verzamelen, te ordenen en te bewerken;

Over een gedrags- of cultuurwetenschappelijk vraagstuk een onderzoeksopdracht voorbereiden, uitvoeren en evalueren;

De onderzoeksresultaten en conclusies rapporteren en ze confronteren met andere standpunten.

Secundair onderwijs - Derde graad BSO - Project algemene vakken. Eindtermen

Functionele taalvaardigheid

De leerlingen kunnen

Uit mondelinge en schriftelijke informatie de essentie halen.

Over die informatie reflecteren en ze evalueren.

Ingewonnen informatie mondeling gebruiken.

Mondeling argumenteren.

Eenvoudige informatie schriftelijk formuleren.

Zich mondeling duidelijk uiten.

Functionele informatieverwerving en -verwerking

De leerlingen kunnen

Relevante informatie in concrete situaties vinden, selecteren en gebruiken.

Informatie uit uiteenlopend tekstmateriaal begrijpen en gebruiken.

Spontaan gebruikmaken van voor hen relevante informatie- en communicatietechnologie (ict).
(attitude)

Organisatiebekwaamheid

De leerlingen

Kunnen opdrachten zelfstandig plannen, organiseren, uitvoeren, evalueren en indien nodig bijsturen.

Kunnen bij groepsopdrachten

- overleggen en actief deelnemen
- in teamverband instructies uitvoeren
- reflecteren en bijsturen

Tijd- en ruimtebewustzijn

De leerlingen

Zien in op grond van de actualiteit en eigen ervaringen:

- dat er een verband bestaat tussen verleden, heden en toekomst
 - dat er culturele verschillen zijn in het dagelijks leven van mensen
- Kunnen belangrijke wereldproblemen herkennen en bespreken.

Secundair onderwijs - Derde graad BSO - Project algemene vakken - Vakgebonden eindtermen

Functionele tekstgeletterdheid

De leerlingen kunnen

Uit diverse tekstsoorten relevante informatie selecteren.

Voor een specifieke opdracht uit verschillende soorten teksten informatie vergelijken en integreren.

Beknopt en duidelijk schriftelijk rapporteren.

Maatschappelijk relevante tekstinformatie praktisch aanwenden.

Maatschappelijk relevante tekstinformatie kritisch beoordelen.

Over maatschappelijk relevante tekstinformatie een eigen standpunt innemen, rekening houdend met ethische principes.

Functionele kwantitatieve geletterdheid

De leerlingen kunnen

Maatschappelijk relevante kwantitatieve informatie praktisch aanwenden.

Maatschappelijk relevante kwantitatieve informatie kritisch beoordelen.

Over maatschappelijk relevante kwantitatieve informatie een eigen standpunt innemen, rekening houdend met ethische principes. (attitude)

Functionele ict-geletterdheid

De leerlingen kunnen

Bij algemeen gebruik van de computer structurerend en efficiënt werken.

Informatie selecteren uit twee verschillende of gelijke IT-bronnen en deze informatie integreren.

Maatschappelijk relevante IT-toepassingen gebruiken.

Over maatschappelijk relevante informatie ingewonnen met behulp van IT, een eigen standpunt innemen rekening houdend met enerzijds ethische principes en anderzijds deontologische principes met betrekking tot auteursrecht, privacy, beveiliging. (attitude)

Problemen oplossen

De leerlingen kunnen

Zelfstandig de essentie van een probleem vatten en omschrijven.

Bij een probleem beïnvloedende factoren achterhalen, ze vervolgens volgens belangrijkheid rangschikken en de relaties ertussen aangeven.

Voor een probleemstelling de meest geschikte oplossingsstrategie kiezen.

Een planning opmaken en ze uitvoeren.

Bij elke stap de gevolgde strategie evalueren en eventueel bijsturen.

Het resultaat van het proces evalueren en de gevolgde strategie optimaliseren.

Werken in teamverband

De leerlingen kunnen

Met het oog op een te bereiken doel over de aanpak, de taakverdeling en de verantwoordelijkheden van een groepsopdracht overleggen en onderhandelen.

Zich bij een groepsopdracht constructief aansluiten bij een in team genomen beslissing.

De eigen taken van een groepsopdracht volgens afspraken uitvoeren.

De eigen bijdrage, zowel qua proces als qua product, tussentijds evalueren en eventueel bijsturen.

Over de eigen bijdrage aan een groepsopdracht beknopt verslag uitbrengen en erover communiceren.

Het groepsresultaat en de teamwerking bespreken met het oog op conclusies over de eigen interactievaardigheden.

Empathie, loyaliteit en wederzijds respect tonen. (attitude)

Secundair onderwijs - Derde graad KSO - Geschiedenis - Vakgebonden eindtermen

1. Kennis, inzicht en vaardigheden i.v.m. tijd, ruimte en socialiteit

Kennis, inzicht en vaardigheden i.v.m. het historisch referentiekader

De leerlingen

Verruimen een aantal historische begrippen en probleemstellingen en passen deze in een bredere historische context.

Kennis, inzicht en vaardigheden i.v.m. de bestudeerde samenlevingen uit de 19de en 20ste eeuw

De leerlingen

Omschrijven fundamentele conflicten en breuklijnen waarmee samenlevingen worden geconfronteerd.

Kennis, inzicht en vaardigheden i.v.m. de integratie tussen het historisch referentiekader en de bestudeerde samenlevingen uit de 19de en 20ste eeuw

De leerlingen

Stellen vragen aan het verleden om actuele spanningsvelden te verhelderen.

2. Vaardigheden i.v.m. de methodologische onderbouwing

Verzameling van historisch informatiemateriaal

De leerlingen kunnen

Doeltreffend informatie selecteren uit gevarieerd informatiemateriaal omtrent een historische of actuele probleemstelling.

Hun selectie van informatie kritisch verantwoorden.

Bevraging van het historisch informatiemateriaal

De leerlingen kunnen

Zelfstandig de nodige gegevens voor het beantwoorden van een beperkte historische probleemstelling halen uit het historisch informatiemateriaal zoals beeldmateriaal, schema's, tabellen, diagrammen, kaarten, cartoons, dagboekfragmenten, reisverslagen, memoires.

Een vraagstelling ontwikkelen om de historische informatie kritisch en vanuit verschillende standpunten te benaderen.

Historische redenering

De leerlingen kunnen

Verschuillende argumentaties tegen elkaar afwegen.

Via een historische redenering hun standpunt t.o.v. een maatschappelijk probleem nuanceren.

Bij hun historisch onderzoek de aangewende methode evalueren en eventueel bijsturen.

Historische rapportering

De leerlingen kunnen het resultaat van een eigen deelopdracht of van een groepswerk op een heldere manier weergeven in een mondelinge of schriftelijke uiteenzetting, of uitbeeldend of grafisch.

3. Attitudes

De leerlingen

Zijn bereid om actuele spanningsvelden aan de historische ontwikkelingen te relateren.

Zijn bereid om actuele/historische spanningsvelden vanuit verschillende gezichtshoeken kritisch te bekijken.

Zijn bereid ook hun ingenomen standpunten te confronteren met conflicterende gegevens en die van daaruit te relativeren.

Erkennen de maatschappelijke dynamiek van de spanning tussen het blijvende en het veranderende.

Secundair onderwijs - Derde graad TSO - Geschiedenis - Vakgebonden eindtermen

Vaardigheden i.v.m. de methodologische onderbouwing

Verzameling van historisch informatiemateriaal

De leerlingen kunnen

Doeltreffend informatie selecteren uit gevarieerd informatiemateriaal omtrent een historische of actuele probleemstelling.

Hun selectie van informatie kritisch verantwoorden.

Bevraging van het historisch informatiemateriaal

De leerlingen kunnen

Zelfstandig de nodige gegevens voor het beantwoorden van een beperkte historische probleemstelling halen uit het historisch informatiemateriaal zoals beeldmateriaal, schema's, tabellen, diagrammen, kaarten, cartoons, dagboekfragmenten, reisverslagen, memoires.

Een vraagstelling ontwikkelen om de historische informatie kritisch en vanuit verschillende standpunten te benaderen.

Historische redenering

De leerlingen kunnen

Verschillende argumentaties tegen elkaar afwegen.

Via een historische redenering hun standpunt t.o.v. een maatschappelijk probleem nuanceren.

Bij hun historisch onderzoek de aangewende methode evalueren en eventueel bijsturen.

Historische rapportering

De leerlingen kunnen het resultaat van een eigen deelopdracht of van een groepswerk op een heldere manier weergeven in een mondelinge of schriftelijke uiteenzetting, of uitbeeldend of grafisch.

Attitudes

De leerlingen

Zijn bereid om actuele spanningsvelden aan de historische ontwikkelingen te relateren.

Zijn bereid om actuele/historische spanningsvelden vanuit verschillende gezichtshoeken kritisch te bekijken.

Zijn bereid ook hun ingenomen standpunten te confronteren met conflicterende gegevens en die van daaruit te relativieren.

Erkennen de maatschappelijke dynamiek van de spanning tussen het blijvende en het veranderende.